

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De SS. martyribus Primo & Feliciano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

Sancti, pa-
troni nostri
sunt.

Quicquid adest operis præclari monstrat in ipsis,
Et sic Gildardum dilucidat atque Medardum.
O Deus omnipotens, caelos fulgoribus implens,
Sanctis perpetuam visiugiter esse coronam.
Tu quoque Gildardo regnum das atque Medardo.
Consimilis Christus genitori sit benedictus,
Ex Domino Dominus, cum solo principe solus,
Qui iam Gildardum confouerit atque Medardum.
In caelo meritis ciues super æthera notos
Constaues melli, sub carnis iure gemelli
Fratres, Gildardus confors simul atque Medardus.
Orbi lætitiæ cælesti munere plenam
Donant: hinc omnes deuoti psallite laudes.
Gloria sanctorum, decus & saluator eorum,
Tu populo præsta tibi sic persoluerè festa,
Vt prece Gildardi sacra, meritisque Medardi
Nobis æterna concedas post hodierna.
Quos geminos ortu, locat alto gratia portu,
Nobis esse boni dignentur vbique patroni.

Extat etiam insignis Antiphona de his duobus sanctissimis Episcopis,
ab Gregorio Turonensi, vt habet quidam M. S. codex, edita:

Auete magni toto orbe præfules, ortu gemelli, sanctitate compares, sacra simul,
coronati pariter, iuncti dicastis diem festum: meritis sancte Medarde cum Gildardo
inclyto, opem poscenti semper ferte populo.

**MARTYRIVM SS. PRIMI ET FELICIANI EX
VETVSTIS MS. CODICIBVS, PER F. LAVR. SV.
rium, mutata phrasi, aliquanto breuius descriptum. Consentium an-
tiquissima Martyrologia.**

Iunij,

sancti mar-
tyres vincit
mittuntur
in carcerem.

Ad. 15.

TEMPORIBVS Diocleriani & Maximiani Imperato-
rum seua est Christianis orta tempestas, ita, vt si quis huius
vitæ sectator esset inuentus, nec veller idolis sacrificare, di-
ueris supplicijs afficeretur. Itaque sancti viri Primus & Fe-
licianus in Domino perdurantes, à templorum pontifici-
bus apud Imperatores delati sunt, dictumque ab illis est,
deos nolle responsa reddere; nec vlla ipsis præstare bene-
ficia, nisi prius Primus & Felicianus ad sacrificandum cõ-
pellerentur. Proinde rogabant, vt tum ipsis, tum suo im-
perio succurrerent, ne malè perirent. Tunc Diocleria-
nus & Maximianus miserunt milites, qui eos diligenter in-
quirent, & inuentos comprehenderent, erant enim ciues Romani. Compræhensos
igitur duxerunt ad Imperatores, qui iusserunt eos ferro vincitos, in carcerem protrudi.
Illis autem pro Christi nomine vincitis adfuit Angelus Domini, qui eos consolans ab-
soluit à vinculis, quibus erant constricti. Illi verò benedixerunt Deum, qui eos sicut o-
lim Petrum Apostolum, per angelum suum à vinculis liberasset, rogabantque, vt ab e-
iusdem Apostoli meritis ipsos non sineret esse alienos. Post dies aliquot iusserunt eos
principes coram se adduci. Illis intromissis, dictum est ab officio; Adstant. Dixerunt e-
is Imperatores; Vos estis, qui iussâ nostra contemnitis? Sancti martyres responderunt;
Nos ea semper pro nihilo ducemus. Imperatores dixerunt; Patienter interim ferim⁹
iniurias nostras, sed vos iam sacrificare Ioui & Herculi, ne perdatis generis vestri digni-
tatem. Beati martyres responderunt; Nos Deo placationis & laudis hostiam immola-
mus in odorè suauitatis, neq; consentimus operibus tenebrarum, quibus vos additi e-
stis. Imperatores dixerunt; Facite sacrificium dijs inuictissimis Herculi & Ioui, alioqui
carnifices vos atrociter laniabunt. Beati martyres responderunt; Sic mereamur pro
Christi

Christi nomine hæc pati, ut ad martyrij coronam liceat peruenire, & simus participes promissionum eius & bonorum illorum, quæ promissit se daturum illis, qui pro ipsius nomine respuerunt omnia mundi huius blandimenta, & sequuntur agnum quocumque ierit. Qua autem ratione possumus à lapidibus & lignis opem petere, vestros, que non deos, sed demones inuocare? qui sanè ad tantam sunt redacti ignominiam, ut nisi ferro & plumbo confirmentur, stare nullo modo possint? eisque custodiendis canes adhibere necesse sit. Quæ tandè hæc vestra amentia est? Tum verò ira perciti Imperatores, iusserunt eos duci ad sanum Herculis: & si nolent sacrificare, dirè excruciaciari. Fecerunt milites, ut erant iussi? sed cum nullo pacto sanctos possent à sententia deducere, cernerentque eos pro Christi nomine mori malle, quàm viuere, virgis eos crudeliter cæciderunt, dixeruntque; Cur non obeditis decretis Imperatorum? & dijs omnipotentibus offertis sacrificium, ad quod vos ipsa quoque natura hortatur? Responderunt martyres; Par est illi nos obedire Imperatori, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam. Vestros autem Imperatores, qui vana colunt simulacra, gehennæ ignis inextinguibilis suscipiet. Milites hæc retulerunt ad Imperatores, qui valdè irati, præceperunt eos tradi Promoto præfidi ciuitatis Numentanæ, ut eos egregiè excarnificaret, si nolent libare dijs.

Cupiunt
pro Christo
pati.

Irrident da-
monum si-
mulacra.

Ceduntur
atrociter
virgis.

Rursus in-
carcerè trahuntur.

Felicianus
plumbatis
verberatur.

Atrocissimè
crucciatur.
Psalm. 55.

Agit gratias
dum tor-
quetur.

Fallacia Pre-
sidis.

Tulerunt ergo eos milites ferro victos, & tertio decimo milliario via Numentana miserunt eos in carcerem apud forum ciuitatis. At sancti martyres à precibus & hymnis nunquam cessabant, & quoridè ab Angelo refocillabantur. Post multum temporis Promotus præses iussit in foro vrbs Numentanæ sibi tribunal apparari, sedendique illic, dixit; Intromittantur personæ. Intromissis sanctis martyribus, ait; Ex præcepto Principum & dominorum nostrorum immolate dijs, quos magnos esse probat diuinitas. Responderunt sancti martyres; Impios rectius dixeris, quàm dominos, qui in Christum credentes interficiunt, coluntque ligna & lapides: qui cum nullo sensu præditi sint, nihil vobis præstare possunt? cultores verò illorum æternus vorabit ignis. His dictis, iussit eos Præses abinuicem separari, existimans posse eos pœnis mutari, & ad sacrificandum impelli. Abducto igitur Primo, ita ad Felicianum locutus est; Consule senectuti tuæ, & sacrificia Ioui inuictæ, ut iussere domini nostri. Respondit Felicianus; Consulat senectuti meæ Christus, qui me hæc tenus in sui nominis fide custodiuit. Tuæ verò minæ terrorem aliquem afferre possunt, sed mentem meam immutare nulla ratione valebunt. Iratus Præses, iussit eum immaniter plumbatis cædi: dein de erecto dixit; Cur non abijcis hanc pectoris tui insaniam, & iucundos potius eligis dios, quàm velis corpus tuum diuersis macerari supplicijs? B. Felicianus ait; Ego iam octoginta habeo ætatis annos, & iam triginta lapsi sunt anni, postquam ad veri notitiam perueni, statuique in Christo benè viuere, qui me ex tuis crudelibus manibus liberabit. Nihil verò de mundi huius oblectamentis cogitans, decreui sempiterno & omnipotenti creatori meo viuere. Hæc & his similia multa dicentem iussit Præses ad stipitem ligari, & acutos clauos manibus ac pedibus eius infigi: dixitque illi; Tandem sic confixus manebis, donec dijs immortalibus debitum persoluas officium. At S. Felicianus in Dei amore benè firmus, lato vultu pendens in ligno canebar; In Deo speraui? non timebo, quid faciat mihi homo. Dicit ei Præses; Miser, depone hanc mentis tuæ vanitatem, & nega te Christianum, ut possis multiuaria illa, quæ tibi parantur, lucrari tormenta. Felicianus respondit; Infelix & mortalium omnium miserime, itane creatorem ego negabo meum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt? Qui verò illum ego negare poterò? & adorare truncos & vanos deos? Tum furor percitus Præses, præcepit ut diu torqueretur. Ille autem dixit; Gratias tibi ago Domine Iesu Christe, quòd merui in eorum censeri numero, qui pro tuo nomine passi ad martyrij coronam pertigere. Iratus Præses, iussit eum totum triduum ita suspensum relinqui, nec quicquam omninò illi cibi aut potus porrigi, ut vel sic victus succumberet. At ille cælesti refectus alimonia, permansit in laudibus Dei. Ea res malè habuit Præsidem. Itaque præcepit, ut flagellis cæsum è ligno deponerent, & in custodia seruarent, nec cuiquam omninò copiam facerent ad illum ingrediendi.

Postero die iussit beatum Primum coram se sisti, eique dixit; Ecce frater tuus Imperatorum decretis obsecundans, & dijs omnipotentibus immolans, amicus est Augustorum & magnus in palatio. Tu ergo si idem feceris, pari fruèris honore. Respondit S. Primus; Tametsi satanæ filius es, tamen rectè pronuncias fratrem meum obsecundatū esse Imperatori, sed planè cælesti, non hominibus vanissimis, qui spem suam

in Deo collocare noluerunt, & ideo miserè peribunt. Fingis autem, vt me possis euertere. Nam Felicianus, quem tu exeruciasti, & cum eum flectere non posses, in carcere conijci voluisti; illic pro Christi nomine haud secus atque in paradiso latatur. Porro pœnas & verbera abs te illi illata, mihi hodiè Angelus Domini indicauit. Non igitur mihi contingat ab eius passione separari. Tunc Præses iussit eum fustibus validissimis cadi; sed ille dixit: Etsi corpus meum habes in manu tua, at animæ meæ nocere nihil potes. Dixit ei Præses: Sacrifica dijs. Respondit S. Primus: Tu sacrifica cum omnibus tuis. Ego Deo meo sacrificium offero placationis. Deinde iussit Præses lampadibus eius latera exuri. Ille in eculeum leuatus & lampadibus vltus, ita psallebat: Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Benedico autem te Domine Iesu Christe, quia in te cõfidens nihil sentio eorum; quæ mihi à satanæ ministris inferuntur. Audiens autem Præses nihil eum sensisse, dixit ad suos: Puto equidem aut deos hominibus suas virtutes demonstrasse; aut magicis artibus hunc omnia superare. Sanctus Primus ait: Tunc magicis artibus ea tribuis, quæ Christus ad laudem sui nominis præstat seruis suis? Tum Præses iussit eum deponi de eculeo; simulque plumbum liquefieri; idque bulliens in os eius, in lecto recubentis, infundi. Voluit autem Felicianum coram adesse, vt his pœnis territus, sacrificia offerret. At S. Primus plumbum omne in stat aquæ frigidæ exhaustit; dixitque Præsedij: Ecce non est à me separatus ille, quem tu dicebas dijs vestris immolasse. Confidit autem in Domino, qui nos liberabit de pœnis omnibus; pro eius enim nomine hæc patimur. Omnia autem quæ hic videntur, temporaria sunt; quæ verò præparauit Deus diligentibus se, æterna sunt. En adunati sumus in gloriam redemptionis, vt nulla nos inimicus fraude circumscribat; neque vlla te nebrarum caligo nos occupet. Poteris autem tu quoque, modo velis, credere in Christum, agnoscere creatorem tuum, & maiora his videre.

Dicit eis Præses: Sacrificate dijs; alioqui feris belluis vos lacerados obijciã. Beati martyres responderunt: Audite nos & intelligite, & recedite ab istis idolis mortuis & perituris; credatisque in Deum viuum & verum, & in Iesum Christum filium eius, vt salua fiant animæ vestra; positisque euadere pœnas sempiternas. Tunc Præses ceu furij quibusdã ageratus, dixit: Quid ita in hac insania perduras Feliciane; sicut & iste perditus? Accedite, & immolate dijs. S. Felicianus ait: Non est hic perditus; sed si tu eius dictis obtemperares, posses introire in potentias Domini. At nunc quando te indurauit satan, aditus tibi patet in ignem æternum; qui paratus est tibi; & omnibus tibi consentientibus. Cum autem Præses animi angore corripetur, iussit eos duci in amphitheatrum, quod est apud forum vrbs Numentana; simulque leones duos ingentes in eos immitti; quorum rugitus omnes eius vrbs eius exterruit. Cum ergo venissent ad sanctos martyres leones cum impetu currentes, ad pedes illorum se volutarunt; mi reque illis blandiri & tanquam gratulari visi sunt. Voluit igitur Præses, vt illis reuocatis vrbi ferocissimi dimitteretur; sed illi quoque, omnis feritatis obliti, ceu agni quidã sanctis blandiebãtur; & ad eorũ se vestigia prouolebant. Dixerunt ergo sancti martyres: Præses inique, en fera agnoscunt creatorẽ suum; & vos in cordis cacitate permanentes, non cognoscitis eum; qui vos ad imaginem & similitudinem suam creare dignatus est. Tum verò populus inter se fremirus dabat & infinitos clamores in calum; credideruntque in Dominum viri amplius quingenti cum omnibus suis. Conuenerant enim plurimi ad spectaculum etiam ex vicinis vrbbus.

Cernens verò Præses se non posse illos superare, permultosque eorum causa credere in Dominum, capitis sententiam in eos pronunciauit. Eiecti sunt itaque extra amphitheatrum, & illic decollati. Corpora autem illorum proiecta sunt canibus; sed neque fera, neque aues, neque musca illa attingere potuerunt. Porro noctũ à Christianis fidelibus rapta sunt, & ad Arcus Numentanos intra arenarium deportata. Vbi cũ magnum fecissent planctum, noua sindone cum aromatibus ea inuoluerunt; & iuxta arenarium condiderunt; hymnis & psalmis per dies triginta in Dei nomine vacantes. Magna verò illic beneficia exuberant vsque in præsentem diem. Annis autem aliquot euolutis, cũ iam cessasset persecutio, multi Christiani in honorem beatissimorum martyrum illorum basilicam ibi construere; sperantes se per illos misericordiam consecuturos in nomine Domini nostri Iesu Christi. Abscisa basilica ab vrbe Roma milliaro quartodecimo die; natalis sanctorum martyrum incidit in quintum Idus Iunij; regnante Domino nostro Iesu Christo; cui est honor in secula seculorum; Amen.

ALOY.

Primus fustibus immantiter cadatur.

Vritur lampadibus. Psalm. 65.

En miram Dei virtutem.

Leones in martyres immitti, mactantur. Item vsi.

Multi credunt.

Ceduntur capite martyres.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS
VERONENSIS, CANDIDO LECTORI.

673

ARbitror, te, optime lector, pro certo habiturum, aliam esse Pelagiam, cuius vita iam præmissa est, & aliam, quam deinceps duabus orationibus diuinus pater Iohânes Chryso-
stomus suauis suo eloquio ornaturus est. Prior enim Pelagia in iudicium coram Diocletiano Imperatore, matre infideli prodente, adducta est, ac boue æneo incenso combusta: Secunda verò hæc Antiochena virgo, Christiana matre orta, in iudicium non est adducta, nec igne absumpta, sed se ex alto præcipitem dedit, atque ex eo consummata est. Ex quo etiam admoneris, tertiam illam Pelagianam Antiochenam, cuius vitam in proximè præcedenti

De suis Tomis hæc dicit.

Tomo legisti, quæ prius meretrix, mox ad Dominum conuersa, singulare cunctis peccatoribus pœnitentiæ præbuit exemplum, aliam omninò ab his duabus esse, quæ virgines extitisse leguntur, licet vna ex eis, etiam Antiochena fuerit. At est aliud, quod hîc te admonemus. Chryso-
stomus ipse hanc alteram Pelagianam, quæ se ex tecto præcipitauit, ne in illorum manus incideret, martyrem vocat, eiusque diem festum Antiochiæ celebrari asserit. Cui diuus Ambrosius Mediolanensis Antistes haud dissimiliter, libro ij. Epistolarum, Epistola vij. ad Simplicianum scripta, virginem hanc summopere commendat, sanctamque nuncupat. Idemque libro iij. de Virginibus, quæstionem mouens, quid super eorum meritis existimandum sit, qui se præcipitauerunt ex alto, vel in fluium demerserunt, ne in persecutorum inciderent manus, cum scriptura diuina vim sibi Christianum prohibeat inferre, hoc tandem modo eam soluit: Et quidẽ

S. Ambrosij sententia de S. Pelagia, eiusque matre & duabus sororibus.

de virginibus in necessitate custodiæ constitutis, eodem habemus assertionem, cum martyrij extet exemplum. Præcipue sanctam hanc Pelagianam virginem Antiochenam, quæ sese præcipitauit, sororesque eius duas cum matre, quæ & ipsa in vndas semetipsas dederunt, adducit in medium, easque ad martyrium omnes properasse commemorat. Quod si alterius fortè sententiæ esse tibi videatur diuus Augustinus Hipponensis Episcopus libro j. de Ciuitate Dei, cap. xvij. hoc te non contristet. Idem enim pater libro eodem, cap. xxvj. te consolatur: De his, inquiens, nihil temerè audeo iudicare. Verum enim Ecclesiæ aliquibus fide dignis testificationibus, vt earum memoriam sic honoret, diuina persuaserit autoritas, nescio: & fieri potest, vt ita sit. Quid si enim hoc fecerunt, non humanitus decepti, sed diuinitus iussa, nec errantes, sed obediētes, sicut de Sampson aliud nobis fas non est credere? Hæc ille. Cum igitur Spiritus sancti

Judic. 16.

instinctu virgines seipsas aliquando interemerint, ne in persecutorum manus venirent, & idcirco dignis testibus Ecclesiæ sanctæ fuerit diuina autoritate reuelatum, earum memoriam esse celebrandam, idque omninò factum in sancta Pelagia credere debeamus, præsertim cum duo hi sanctissimi pariterque doctissimi viri, Chryso-
stomus, inquam, & Ambrosius, virginem hanc inter Martyres collocent, eiusque martyrium in catholica Ecclesia veneratione celeberrima frequentetur, vides de sancta huius virginis innocentia atque felici consummatione non esse nobis vltra relictum ambigendi locum. Lege ergo Chryso-
stomi duas has Pelagiæ laudem continentes elegantissimas orationes. Videbis in sancta virgine præclarum fidei testimonium, egregiam animi fortitudinem, inuiolabileque seruandam virginitatis Christo semel promissa: propositum. Vtinam autem & nos, & Christianæ omnes

virgines, tanta fidei proficiamus exemplo. Vale.

LII

SAN.